

Анатолій НОВАК

*к. е. н., докторант кафедри соціальної
і гуманітарної політики
НАДУ при Президентові України*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ: ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Вирішення завдання формування національної антикорупційної політики, забезпечення ефективного контролю у сфері запобігання і протидії корупції неможливо лише за рахунок удосконалення законодавчої бази. Адже складне і багатоманітне явище корупції є реакцією на незадовільну роботу публічних інституцій і системи належного врядування, несистемності реформ, невизначеності формату процесу реформування загалом. На даний час у європейській спільноті склалося загальне розуміння того, що у межах публічно-управлінської діяльності за виконання та проведення моніторингу антикорупційних законів і заходів мають відповідати спеціалізовані органи або виокремлені підрозділи (співробітники), які мають відповідні повноваження, ресурси і кваліфікацію. Такі спеціалізовані антикорупційні органи або співробітники повинні бути захищені від неправомірного політичного тиску, для чого необхідні механізми забезпечення високого рівня їхньої структурної, операційної та фінансової автономії.

Загалом питання боротьби з корупцією традиційно посідає одне з перших місць у політиці будь-якої країни. Щоправда, ефективність антикорупційних заходів у різних країнах різна. Європейський Союз щорічно вимірює рівень корупції в країнах-членах. Найнижчий показник у країнах так званої групи ЕС-15 – країнах усталеної європейської демократії. Причини корупції для кожної з країн можуть відрізнятися, але головними серед них будуть невдало побудована система державного управління (або незакінчені реформи в системі органів державного управління), непрофесійність топ-менеджерів у державі, відверто недосконала судова система, політична корупція в парламенті, брак політичної волі національних лідерів щодо ефективного протистояння проявам корупції, насамперед проявам політичної корупції, слабкість інститутів громадянського суспільства.

Найдавніші традиції боротьби з корупцією має Велика Британія. Система антикорупційних механізмів тут урегульована на законодавчому рівні. Перший закон про корупцію в державних органах був прийнятий ще в 1889 р., закони про запобігання корупції – 1906 і 1916 р. – були реакцією суспільства на поширення цього соціально-політичного явища. На відміну від традиційних правових принципів, ці закони потребують

від посадових осіб доводити свою невинність. Друга особливість – це надзвичайно висока роль громадської думки, вона стежить за динамікою негативних явищ у суспільстві. Здебільшого громадські дебати точаться навколо питань, пов'язаних з лобіюванням і купівлею політичного впливу, проблем, створених зміною границь приватної й державної власності, моральним кліматом, хабарництвом, зловживаннями службовців місцевих органів влади, поліції, митної служби тощо [1].

Разом з тим, посткомуністичні країни у процесі європейської інтеграції сформували новітній антикорупційний тренд, що більше базується на інституціональному підході. Тобто там, де боротьба з корупцією має набагато коротшу історію, виникає феномен національної антикорупційної політики, що відрізняється від політико-правового підходу країн західної демократії. Власне, досвід цих країн найбільш прийнятний для України в сучасних умовах системних реформ. Свого часу в багатьох країнах усвідомили, що для ефективної боротьби з цією проблемою слід не тільки створювати державні інститути, а й кардинально змінювати ставлення до неї громадян. «Подолати менталітет мовчання» – одне з гасел латвійського досвіду боротьби з корупцією, першочерговим завданням якого було подолання толерантності людей до цієї проблеми. Схожим шляхом пішли і в Польщі: польський уряд запровадив Антикорупційну громадську картку, де в дуже доступній формі пояснювалося антикорупційне законодавство та чітко вказувалося, куди звертатися при виявленні тих чи інших випадків. Отже, як видно, за кордоном антикорупційне законодавство розвивається в бік використання всього арсеналу правових засобів боротьби (не тільки кримінально-правових) і з акцентом на запобігання [2, с. 112 – 118]. Цілком зрозуміло, що на нинішньому етапі державотворення в Україні, як і в посткомуністичних країнах, з'являються фактори, які не тільки не послабили, а й посилили соціальну базу корупції за рахунок непродуманої демократизації та лібералізації законодавства, різкого переходу від планової економіки до ринкової економіки. Таким чином, корупція як антисуспільне явище набуває ознак, які дозволяють визначати долю влади, економіки, держави та суспільства в цілому. Адже корупція, як соціальна патологія, тісно пов'язана з організованою злочинністю, негативно впливає на функціонування державної влади у всіх її проявах: законодавчій, виконавчій та судовій. Саме внаслідок цього корупція поступове перетворюється з ординарного злочину на соціальну хворобу, при цьому перш за все, порушуються законні права та інтереси громадян України.

Стратегічною метою національної антикорупційної політики є протидія корупції на всіх рівнях шляхом підвищення прозорості діяльності державних органів, додержання прав і свобод людини і громадянина, створення умов для розвитку економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення, зниження рівня корупції в Україні та усунення причин і умов, що її обумовлюють, відкритості та

гласності при прийнятті рішень та оприлюдненні їх в засобах масової інформації, проведення громадського опитування та обговорення перед їх прийняттям.

На сучасному етапі розвитку, особливо протягом останніх років, коли відбулись кардинальні зміни у політичному та суспільному житті країни, змінились погляди і на проблему протидії корупції. Завдання боротьби з корупцією розглядаються нині як загальнодержавні та пріоритетні. На цей час боротьба з корупцією вже вийшла з формальних меж, стала предметом постійної уваги керівництва держави, громадських організацій. Цей процес відбувається в умовах підвищеної уваги до нього в засобах масової інформації та активізації громадянської позиції громадян України. антикорупційна політика є своєрідною реакцією на ті корупційні процеси, які мають місце у даний період в державі та (або) які прогноуються у майбутньому. Ефективність здійснення антикорупційної політики, а отже і антикорупційної діяльності залежить від наукового розуміння соціальної та правової сутності корупції, соціальних її передумов, причин та умов корупційних діянь, правильного визначення змісту основних корупційних процесів, закономірностей їх розвитку, а також від адекватності обраних засобів протидії корупції.

Механізми формування та реалізації національної антикорупційної стратегії мають здійснюватися за допомогою державного та громадського контролю і реалізуються шляхом контролю за діяльністю органів влади й управління, за правоохоронними органами, за прийняттям органами влади рішень, за дотриманням законів, проведення громадської експертизи проектів та чинних нормативно-правових актів, концепцій і програм з питань протидії корупції та врахування її висновків, обговорення проектів, участю у прийнятті рішень, внесення пропозицій, залучення до спільного розгляду звернень та скарг громадян інших громадських об'єднань, науковців, наукових установ для проведення громадських експертиз та висвітлення в засобах масової інформації результатів досліджень та перевірок.

Список використаних джерел

1. Осика М.І. Проблеми корупції у Великобританії / М. Осика // Організаційні та правові проблеми боротьби з корупцією: Матеріали «круглого столу» 5 червня 1998 р., м. Харків. – Харків. 1998. – С. 71 – 74.
2. Заброда Д. Г. Державна антикорупційна політика в Україні : теорія, правова основа, інституалізація : монографія / Заброда Д. Г. – Сімферополь : Кримнавчпеддержвидав, 2013. – 368 с.
3. Михалко І.С. Досвід вирішення питань запобігання корупційним діянням у деяких країнах Європи / І. Михалко // Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. семінару. 9 лист. 2004 р. / Редкол.: В. В. Сташис та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. – 113 – 116

Станіслав ОСИК
*аспірант кафедри соціальної
і гуманітарної політики
НАДУ при Президентові України*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ З ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Досвід економічно розвинутих країн свідчить, що більш перспективний і економічно вигідний для суспільства шлях по збереженню здоров'я пов'язаний з широким впровадженням профілактичних технологій, що передбачає комплексну цілеспрямовану діяльність держави та недержавних організацій щодо реалізації прав громадян на захист свого здоров'я та становить основу публічної політики в галузі охорони здоров'я [1, с. 55].

Нинішня політика ВООЗ спрямована на те, щоб Європейський регіон став таким, де усім людям створюються можливості та надається підтримка для повної реалізації свого потенціалу здоров'я і досягнення благополуччя, і де країни, кожна окрема та усі разом вживають заходи до зменшення несправедливості по відношенню до здоров'я у межах своїх територій та загалом [2]. Кінцева мета нової європейської політики охорони здоров'я «Здоров'я – 2020» – поліпшити здоров'я і підвищити рівень добробуту жителів Європи. Досягнення цієї мети, на основі найкращих наявних фактичних даних, має стати стрижнем процесу реалізації політики «Здоров'я – 2020» на всіх його етапах і у всіх країнах Європейського регіону ВООЗ.

16 вересня 2014 р. Верховною Радою та Європейським Парламентом була одночасно ратифікована Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Угода про асоціацію), основні частини якої присвячені ключовим реформам у сфері охорони здоров'я передбачають співробітництво в галузі охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання. Угода про асоціацію передбачає посилення співпраці у сфері охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання (глава 22 «Громадське здоров'я»). Таке співробітництво, зокрема, має охоплювати зміцнення системи охорони здоров'я України та її потенціалу, зокрема шляхом впровадження інновацій та здійснення реформ [3].

В зв'язку з цим, виникає необхідність проаналізувати досвід окремих європейських країн щодо реалізації публічної політики у сфері формування культури здоров'я.